DOI: 10.32844/2222-5374-2020-103-1.29

УДК: 342.97

Серединський І. В.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ПОЛІЦІЇ

У науковій статті досліджено питання напрямів міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів. Наголошується на передовому досвіді країн Західної Європи, США та Канади. Спочатку наголошено, що в сучасних умовах відбувається бурхливий розвиток міжнародних відносин на принципах інтеграції і взаємозбагачення, а не на умовах жорсткої диференціації. Визначено, що особливо наочно взаємодія проявляється у сфері міжнародної співпраці європейських правоохоронних органів. Автором з'ясовано, що міжнародна поліцейська співпраця здійснюється за кількома основними напрямками: 1) сприяння в підготовці кадрів для іноземних правоохоронних органів; 2) спільне дослідження проблем боротьби з правопорушеннями; 3) обмін досвідом роботи в сфері підготовки поліцейських кадрів; 4) надання матеріально-технічної та консультативної допомоги. Акцентовано увагу на тому, що важливим фактором є визнання міжнародною спільнотою з-поміж інших напрямів і необхідності співпраці у сфері підготовки персоналу. Автором сформульовані основні напрями міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів, зокрема: інтеграція до міжнародних органів та організацій у питанні підготовки поліцейського персоналу; інтеграція до міжнародних поліцейських організацій-освітніх установ; інтеграція до системи освіти провідних зарубіжних навчальних закладів, вивчення досвіду, аналіз роботи структурних підрозділів, вивчення масштабів суспільної діяльності, сфери наукового пошуку тощо; створення умов для розвитку поліцейської освіти в певній державі за допомогою міжнародних партнерів та досвіду іноземних держав; надання-отримання на взаємній, а частіше на односторонній основі закордонним колегам засобів техніки, зв'язку, оснащення для використання при підготовці поліцейських кадрів. Насамкінець зазначено, що найбільш інтенсивно і результативно поліцейська співпраця здійснюється поліціями високорозвинених країн, що мають близькі економічні, політичні і соціальні умови, подібні правові установки і принципи роботи правоохоронних органів.

Ключові слова: напрями співпраці, професійна підготовка, міжнародна співпраця, персонал поліції, кадрова політика, системи підготовки.

Актуальність теми. Завдання розбудови України як демократичної правової держави, входження України в європейські та євроатлантичні структури вимагає комплексного розв'язання питань оптимізації складу та чисельності органів внутрішніх справ, удосконалення їх діяльності, серед

іншого і в питаннях кадрового забезпечення та професійної підготовки працівників. Відтак цілком природно, що правоохоронці багатьох держав прагнуть до фахового партнерства.

Стан опрацювання. До наукового доробку з проблематики розробки та висвітлення ідей щодо питання підготовки поліцейських кадрів, здійснили внесок такі українські та зарубіжні дослідники: О.М. Бандурка, О.І. Беспалова, Ю.П. Битяк, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, І.В. Зозуля, М.І. Іншин, А.М. Ключко, О.Ф. Кобзар, Т.О. Коломоєць, М.Ф. Криштанович, М.В. Лошицький, Р.А. Сербін, Є.Ю. Соболев, В.В. Сокуренько, В.М. Співак, С.І. Шевченко, О.С. Юнін, А.Г. Чубенко, Ю.Є. Ярумчук та ін..

Метою статті є аналіз основних напрямів міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах відбувається бурхливий розвиток міжнародних відносин на принципах інтеграції і взаємозбагачення, а не на умовах жорсткої диференціації. Особливо наочно це проявляється у сфері міжнародної співпраці європейських правоохоронних органів.

Один з головних захисників європейської інтеграційної ідеї доктор П'є Ван Рінен, колишній директор Поліцейської академії Нідерландів, відзначав: «Не дивлячись на існуючі відмінності у соціальному ладі і культурах держав, той факт, що кордони всередині Європи відкриті, є достатньою і необхідною умовою розпочати зустрічі поліцейських керівників і навчання їх поліцейському менеджменту на європейському рівні» [1].

В останні десятиліття ми спостерігаємо інтенсифікацію взаємодії поліцій зарубіжних держав на міжнародному рівні.

Ця проблема вперше була озвучена на Першому міжнародному Конгресі судових і поліцейських органів, що відбувся з ініціативи принца Альберта I в Монако ще в 1914 р. Вже тоді голова конгресу, професор А. Ларні (Франція) заявив: «Прямий контакт між судовою та поліцейською владою різних країн стає з кожним роком все більш необхідним. Всілякі затримки в переслідуванні і арешті злочинців, які перебувають за межами тієї чи іншої країни, повинні бути усунені» [1].

Сьогодні міжнародна поліцейська співпраця здійснюється за кількома основними напрямками: 1) сприяння в підготовці кадрів для іноземних правоохоронних органів; 2) спільне дослідження проблем боротьби з правопорушеннями; 3) обмін досвідом роботи в сфері підготовки поліцейських кадрів; 4) надання матеріально-технічної та консультативної допомоги. Важливим фактором є визнання міжнародною спільнотою з-поміж інших напрямів і необхідності співпраці у сфері підготовки персоналу.

Міжнародну поліцейську співпрацю в сфері підготовки персоналу можна, на наш погляд, визначити як об'єднання зусиль поліцейських формувань різних країн щодо вдосконалення професійного, кадрового і науково-методичного забезпечення діяльності поліції.

У XXI столітті між країнами світу намітилася чітка тенденція до інтеграції в області підготовки персоналу правоохоронних органів. На наш погляд, причинами такої міжнародної співпраці є:

1) інтернаціоналізація та інтеграція злочинного світу, які диктують необхідність консолідації міжнародних сил правоохоронних органів, взаємного осмислення накопиченого як позитивного, так і негативного досвіду у сфері боротьби з міжнародною та транснаціональною організованою злочинністю;

2) об'єктивні умови, що характеризуються зростаючою взаємозалежністю народів, глобалізацією проблем і посиленням універсалізації різних соціальних явищ, в тому числі поліцейської освіти і поліцейських структур;

3) наближення професійного поліцейського освіти до єдиних європейських стандартів, заснованих на кращому досвіді підготовки співробітників поліції провідних країн;

4) науковий і практичний пошук нових підходів у розвитку й удосконаленні систем поліцейського освіти.

При цьому, слід зазначити, що існуючі відмінності між правозастосовними системами і законодавством країн світу, а також різноманітність політичних систем і структур не тільки окремих країн, а й усередині однієї, створюють перешкоди, які не дозволяють проводити кооперацію просто і легко, як цього хотілося б. У той же час можна бачити значні успіхи, які досягнуті шляхом об'єднання міжнародних зусиль поліцій різних країн у вирішенні специфічних інтернаціональних проблем поліцейської служби. Але можна домогтися більшого за рахунок інтеграційних процесів в сфері поліцейської освіти, в тому числі створення різних інтеграційних організацій і об'єднань.

Автором сформульовані основні напрями міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів, зокрема:

інтеграція до міжнародних органів та організацій у питанні підготовки поліцейського персоналу;

інтеграція до міжнародних поліцейських організацій-освітніх установ;

інтеграція до системи освіти провідних зарубіжних навчальних закладів, вивчення досвіду, аналіз роботи структурних підрозділів, вивчення масштабів суспільної діяльності, сфери наукового пошуку тощо;

створення умов для розвитку поліцейської освіти в певній державі за допомогою міжнародних партнерів та досвіду іноземних держав;

надання-отримання на взаємній, а частіше на односторонній основі закордонним колегам засобів техніки, зв'язку, оснащення для використання при підготовці поліцейських кадрів.

Ми не претендуємо на вичерпності зазначених напрямів міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів, проте вважаємо, що визначені нами функції (напрями) є цілком обґрунтованими та забезпечують ефективність міжнародної комунікації у визначеній сфері. Зупинимось більш детально і проаналізуємо визначені напрями міжнародної співпраці у сфері підготовки поліцейських кадрів.

Інтеграція до міжнародних органів та організацій у питанні підготовки поліцейського персоналу. Важливу роль у цій діяльності відіграють підрозділи ООН, Інтерполу, Європолу та ін. міжнародних органів чи організацій.

Так, наприклад, в організації міжнародної поліцейської співпраці у сфері підготовки персоналу активну позицію займають інститути ООН та їх партнери, зокрема:

- Міжрегіональний науково-дослідний інститут ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), створений в 1968 р, Азіатський і Далеко-східний інститут ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками (ІЛАНУД), який функціонує з 1975 р.;

- Гельсінський інститут з попередження злочинності і боротьби з нею (1981 р.);

- Африканський інститут ООН з попередження злочинності і поводження з правопорушниками (ЮНАФРІ), створений в 1989 р.;

- Арабський дослідний і навчальний центр з питань безпеки (Ер-Ріяд, Саудівська Аравія);

- Австралійський інститут кримінології в Канберрі;

- Міжнародний центр по реформам кримінального законодавства і політиці (Ванкувер, Канада) [2].

Основні функції названих інститутів – проведення наукових досліджень, підготовка і підвищення кваліфікації кадрів національних правоохоронних органів і, в тому числі, поліції, надання технічної допомоги в розробці і реалізації різних проектів, а також інформаційна діяльність в сфері підготовки персоналу поліцейських органів.

Інтеграція до міжнародних поліцейських організацій-освітніх установ. Показовим у цьому аспекті є діяльність Асоціації європейських поліцейських коледжів (академій) - Association of European Police Colleges (АЕРС), яка створена у січні 1995 р. У переважній більшості неї входять поліцейські коледжі (академії) країн-учасниць Європейського Союзу (Франції, Німеччини, Італії, Бельгії, Нідерландів, Люксембургу, Великобританії, Данії, Ірландії, Греції, Іспанії, Португалії, Швеції, Фінляндії, Австрії) [3].

При цьому переслідується подвійна мета: по-перше, домовлятися, де і як проводити спільні навчання поліцейських вищого рангу на основі взаємопорозуміння і обґрунтованості; по-друге, обмінюватися інформацією і підтримувати контакти у відповідних сферах навчання. Установа Асоціації європейських поліцейських коледжів забезпечує єдиний принцип контакту для всіх інститутів навчання поліцейських в Європі. Між учасниками Асоціації досягається максимальна кооперація і координація щодо навчання кадрів поліції; поширюються передовий досвід і кращі дослідження. Асоціація європейських поліцейських коледжів займається визначенням тих освітніх запитів, які можуть бути найкраще задоволені мультинаціональним підходом. Регулярно розробляється щорічний календар курсів і наданих навчальних програм з проблем боротьби з так званими «транскордонними злочинами».

Серед інших інтеграційних організацій і об'єднань у сфері поліцейської освіти можна виділити наступні:

- Середньоєвропейську поліцейську академію, в якій беруть участь вісім країн: Австрія, Угорщина, Німеччина, Польща, Словаччина, Словенія, Хорватія, Чехія. Діяльність цієї академії націлена на підготовку фахівців з боротьби з організованою злочинністю, підвищення їх кваліфікації і встановлення прямих дієвих контактів між фахівцями сусідніх країн;

- Північно-Балтійську академію (Данія, Ісландія, Норвегія, Литва, Латвія, Естонія, Швеція), яка проводить близько 20 різних курсів на рік з актуальних проблем правоохоронної діяльності;
- Коледж європейських правоохоронних органів (Бельгія, Великобританія, Голландія);
- Центральньо-Європейську Поліцейську Академію (Австрія, Угорщина, Польща, Чехія, Словаччина, Словенія і ФРН);
- Міжнародну академію правоохоронних органів в Будапешті (International Law Enforcement Academy - ILEA);
- Міжнародний центр спеціальної поліцейської підготовки в Варшаві, на базі якого навчаються поліцейські з 17 країн Європи [3].

Важливим робочим методом такої інтеграції є проведення конференцій, симпозіумів, засідань, робочих нарад, за підсумками яких приймаються рішення і рекомендації, видаються звіти, матеріали засідань, що показують досягнення окремих країн і виявляють, що себе виправдало і заслуговує на підтримку в міжнародному масштабі. Для підготовки цих засідань часто проводяться дослідження, за результатами яких потім видаються книги.

Інтеграція до системи освіти провідних зарубіжних навчальних закладів, вивчення досвіду, аналіз роботи структурних підрозділів, вивчення масштабів суспільної діяльності, сфери наукового пошуку. Показовим навчальним закладом у цьому аспекті є Академія ФБР у США, яка була заснована у 1972 р спочатку як науково-дослідна база, а також центр підготовки і професійного вдосконалення різних категорій працівників правоохоронних органів.

На теперішній час комплекс завдань, покладених на академію, можна поділити на три основні групи: 1) підготовка кадрів для ФБР, місцевих штатних і федеральних правоохоронних органів США і ряду зарубіжних держав, а також для управління по боротьбі з розповсюдженням наркотиків; 2) надання експертної допомоги різним підрозділам ФБР, а також юридичним органам; 3) проведення науково-дослідних розробок за новими і важливими напрямками в області розслідувань, криміналістичної техніки, зброї і боєприпасів, з правових питань.

Підготовка фахівців в Академії ФБР здійснюється за декількома програмами. Основною вважається національна академічна програма. Це курс підготовки з менеджменту для співробітників середньої ланки правоохоронних органів. Організовується він чотири рази на рік. Тривалість кожного курсу 11 тижнів. За рік за цією програмою проходить підготовку приблизно 1 тис. чоловік. Існує досить жорсткий відбір кандидатів на ці курси за віком, фізичною підготовкою, освітнім рівнем, досвідом роботи та репутації серед колег. Кожен кандидат на навчання затверджується начальником регіонального відділення ФБР. Всі витрати по забезпеченню цих курсів, включаючи інструкторські заняття і користування підручниками, матеріально-технічне забезпечення, проживання, харчування і навіть користування пральною та хімчисткою, здійснюються за рахунок ФБР. При цьому за слухачами зберігається посадовий оклад за останнім місцем служби. Вивчаються загальноосвітні предмети і кілька спеціальних дисциплін. Слухачі-іноземці навчаються в Академії на особливих умовах [2].

Крім цієї програми, в Академії ФБР практикується безліч інших форм навчання та організації професійного удосконалення кадрів. В основному це нетривалі курси підготовки. Називаються вони по-різному: інститут, семінар, школа.

Таким чином, Академія ФБР є головним центром підготовки фахівців для правоохоронних органів і спецслужб США і найбільшим науково-дослідним центром, що діє як в національних інтересах США, так і в інтересах зацікавлених держав.

Створення умов для розвитку поліцейської освіти в певній державі за допомогою міжнародних партнерів та досвіду іноземних держав. У цьому напрямі звертає на себе увагу активна і в деяких випадках домінуюча позиція США. Саме по ініціативі і за безпосередньої участі США, починаючи з 1995 року, в різних куточках світу одна за одною з'являються міжнародні поліцейські академії, призначені для підготовки співробітників правоохоронних органів середньої ланки відповідно до програми Національної академії ФБР США.

Не стала винятком і Україна, де протягом 2017-2019 років відкрито три державні установи «Академія поліція» у містах Києві, Кривому Розі та Рівному. Всіляку допомогу окрім США також надають і канадські партнери.

При цьому варто зазначити, що діяльність поліцейських будь-якої держави за кордоном повинна чітко регламентуватися правовими актами цієї країни. В іншому випадку неминуче виникає загроза або реально порушується принцип державного суверенітету.

Надання-отримання на взаємній, а частіше на односторонній основі закордонним колегам засобів техніки, зв'язку, оснащення для використання при підготовці поліцейських кадрів. Показово, що в ролі своєрідних «спонсорів», як правило, виступають поліції високорозвинених країн (Великобританії, США, Німеччини, Франції, Японії), зацікавлених в стабілізації криміногенної обстановки в тих районах світу, які вони відносять до зон своїх економічних і політичних інтересів. Наприклад, правоохоронні служби США тільки за період з 1990 по 1993 рр. підготували до 80% всіх керівних працівників поліцій країн Латинської Америки, витратили на технічне забезпечення поліцейських сил цього регіону майже 600 млн. доларів.

Підсумовуючи вище викладене, слід наголосити, що у сфері міжнародної співпраці з підготовки поліцейського персоналу, міжнародної кооперації та інтеграції поліцейського освіти зараз покладаються великі надії і сподівання на віртуальне спілкування через міжнародну комп'ютерну мережу Інтернет. В даний час у світовій практиці професійної підготовки персоналу поліції, мережеві технології дозволили створити принципово нове інформаційне освітнє Інтернет-середовище, яке забезпечує широкі можливості для освітньої діяльності, значно впливає на перерозподіл ролей між її учасниками і є потужним засобом для індивідуального, групового і колективного спілкування і навчання.

За нових історичних умов важливою умовою виконання поліцією своїх функцій щодо забезпечення правопорядку та громадської безпеки у державі стало реформування (а фактично створення) нової системи підготовки кадрів. Необхідно наголосити, що стратегічним напрямком став

курс на формування нової психології працівників ОВС – як виконавців, так і керівного складу. Подальше реформування поліції потребувало підготовки і виховання нового покоління правоохоронців, базисом світогляду яких, на відміну від радянських часів, слугуватимуть загальнолюдські цінності, принципи гуманізму та демократизму, усвідомлення свободи і прав людини як найважливішого досягнення суспільства [4].

Висновки. В процесі міжнародної поліцейської співпраці вибір тієї чи іншої концепції і моделі підготовки персоналу обумовлюється не тільки внутрішніми, але і зовнішніми чинниками, тобто процесами, які мають місце в світовому співтоваристві, інтеграція в яке – неодмінна умова виживання будь-якої соціальної системи. В даний час очевидним фактом є те, що найбільш інтенсивно і результативно поліцейська співпраця здійснюється поліціями високорозвинених країн, що мають близькі економічні, політичні і соціальні умови, подібні правові установки і принципи роботи правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Співак В.М. Глобалізація і міжнародне співробітництво. Вісник Академії управління МВС. 2010. № 1. С. 6-15.
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія. URL : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1072630.
3. Програми допомоги Європейського Союзу та співпраця України з ЄС. К. : ТОВ «МЕКС», 2019. 36 с.
4. Зозуля Є.В. Міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів та професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України (історико-правовий аналіз). URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/>.
5. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
7. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2075.

I. Seredynsky

DIRECTIONS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING OF POLICE STAFF

The scientific article examines the issues of areas of international cooperation in the field of police training. Emphasis is placed on the best practices of Western Europe, the United States and Canada. At first it was emphasized that in modern conditions there is a rapid development of international relations on the principles of integration and mutual enrichment, and not on the terms of rigid differentiation. It is determined that the interaction is especially evident in the field of international cooperation of European law enforcement agencies. The author found that international police cooperation is carried out in several main areas: 1) assistance in training for foreign law enforcement agencies; 2) joint research of problems of

struggle against offenses; 3) exchange of experience in the field of police training; 4) provision of logistical and advisory assistance. Emphasis is placed on the fact that an important factor is the recognition by the international community among other areas and the need for cooperation in the field of personnel training. The author formulates the main directions of international cooperation in the field of police training, in particular: integration into international bodies and organizations in the field of police training; integration into international police educational institutions; integration into the education system of leading foreign educational institutions, study of experience, analysis of the work of structural units, study of the scale of social activity, the field of scientific research, etc. ; creating conditions for the development of police education in a particular country with the help of international partners and the experience of foreign countries; provision-receipt on a mutual, and more often on a unilateral basis to foreign colleagues of means of equipment, communication, equipment for use in police training. Finally, it is noted that the most intensive and effective police cooperation is carried out by the police of highly developed countries with similar economic, political and social conditions, similar legal attitudes and principles of law enforcement.

Keywords: *areas of cooperation, professional training, international cooperation, police personnel, personnel policy, training systems.*